

ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΚΑ

Ἡ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΠΙ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ
ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΚΑΣΤΡΟΥ ΝΑΞΙΑΣ

Ἡ νήσος Νάξος διηρείτο ἐπὶ Τουρκοκρατίας εἰς τρεῖς κοινότητες τὴν τοῦ Κάστρου, Μπούργου καὶ Χωρίων. Καὶ ἡ μὲν κοινότης Καστροῦ ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν ἐν τῷ Ἑνετικῷ φρουρίῳ οἰκούντων Καθολικῶν τῆς νήσου καὶ τῶν κατοικίων Ἀνατολικῶν τῆς συνοικίας Νεοχωρίου, ἢ τοῦ Μπούργου ἐκ τῶν πέριξ τοῦ ἀνωτέρου φρουρίου συνοικισθέντων Ἀνατολικῶν, ἢ δὲ τῶν Χωρίων, ἧτις περιελάμβανεν ἅπαντα τῆς Νάξου τὰ χωρία, ἐκ τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου. Εἰς τὰς τρεῖς δὲ ταύτας κοινότητας διενέμετο κατ' ἀναλογίαν οἱ ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς κυβερνήσεως ἐπιβαλλόμενοι φόροι.

Τὸ Νεοχώριον, ἐγγύτατα τῷ Καστρῷ κείμενον, ὑπήγετο, ὡς προείπομεν, εἰς τὴν κοινότητα αὐτοῦ· ἀλλ' ἐρίζοντων τῶν Νεοχωριτῶν καὶ Καστρινῶν κατὰ τὴν γενομένην τῶν φόρων ἀναλογία, ἐχωρίσθησαν τὰ δύο κοινὰ κατὰ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος⁽¹⁾. Μικρὸν δὲ μετὰ ταῦτα, ἤτοι τῇ 15 Ἰουλίου 1801, προσηρτήθη τὸ Νεοχώριον οἰκισθελῶς εἰς τὴν κοινότητα Μπούργου διὰ πράξεως τῶν προκρίτων ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, ἅτινα καὶ συμφώνησαν νὰ προσαγορευῶνται διὰ τοῦ κοινοῦ ὀνόματος «Κοινὸν τῶν Ῥωμαίων τῆς χώρας Νάξου».

Ἡ διοίκησις τοῦ Καστροῦ καὶ τῶν ἄλλων κοινοτήτων τῆς νήσου ἐπὶ τουρκοκρατίας, δὲν διευκρινίσθη εἰσέτι· τοῦτο δὲ προσέρχεται ἐλλείψει τῶν σχετικῶν πηγῶν, δι' οἷα περὶ ταύτης γράψαντες, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ φθάσωσιν εἰς βέβαιον τι συμπέρασμα. Οἱ Τούρκοι πολὺ ἐλίγον ἀνεμιγνύοντο εἰς τὰ τῆς διοικήσεως τῶν Ἑλληνικῶν κοινοτήτων. Ἀνεπτύχθησαν ὅθεν, γράφει ὁ κύριος Ἐμμανουὴλ Σ. Λυκούδης, ἐν πλήρει ἐλευθερίᾳ, καὶ οἱ κατὰ τόπους ὑπόδουλοι Ἑλληνας, ἠδυνήθησαν ἐν τῇ διαρκουσίᾳ τῶν κοινοτικῶν αὐτῶν πραγμάτων νὰ ἔχωσι μόνον ὁδηγὸν τὰς παραδόσεις καὶ συνηθείας αὐτῶν, πρᾶγμα δυσχερὲς ἐπὶ τῆς Ἑνετοκρατίας, καθ' ἣν ἡ κυρίαρχος ἐπενέβαινε κανονιστικῶς ἐπιλαμβάνομένη καὶ τῶν ἐσχάτων λεπτομερειῶν ἐν τῇ ὁργανώσει τῶν κοινοτήτων. — Καὶ οἱ μὲν ἄγραφοι καὶ ποικίλοι ὀργανισμοὶ τῶν ἐπὶ τουρκοκρατίας Ἑλληνικῶν κοινοτήτων ἐπλεονέκτουσαν κατὰ τοῦτο· ἀλλ' ὁ σύγχρονος ἐρευνητὴς δὲν εὐρίσκειται, ὡς πρὸς ταύτας, ἐν πλήρει φωτὶ· διότι ἐλλείπουσι τὰ στοιχεῖα ἀκριβῶν εἰδήσεων περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἐξελέγοντο ἐκασταχοῦ καὶ ἐλειτούργουν αἱ αἵρεταὶ αὐτῶν ἀρχαί· τὰ δὲ τυχόν ὑπάρχοντα εἶναι ἐγκατεσπαρμένα ἐν ὀδοπορικοῖς καὶ περιηγητήσι ξένων, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, οὐχὶ δὲ πάντοτε ἀξιόπιστων⁽²⁾.

Ἐκ τῶν παρ' ἐμοὶ ἀποκειμένων ἐγγράφων δια-

λευκαίνονται τινὰ ἀντικείμενα τῆς ὑποθέσεως ταύτης, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὅλα. Ἴσως διὰ τοῦ χρόνου δυνηθῶ νὰ διαλευκάνω τὸ σπουδαῖον αὐτὸ ζήτημα τῆς ἐπὶ Τούρκων κοινοτικῆς διοικήσεως τῶν νήσων καὶ ἰδίως τῶν ἐν Νάξῳ κοινοτήτων.

Σήμερον, ἀρκούμαι εἰς τὸ νὰ δημοσιεύσω τὸ κατωτέρω ἔγγραφο τῶν προϋχόντων τοῦ Καστροῦ, περὶ τῆς διοικητικῆς ὁργανώσεως τῆς αὐτῆς κοινότητος, ὅπερ ἂν καὶ τῶν τελευταίων τῆς δουλείας χρόνων, ὅμως ἀρκούντως χαρακτηριστίζει τὴν κατάστασιν τῶν τότε κοινοτικῶν πραγμάτων τῶν νήσων.

Τὸ ἔγγραφο τοῦτο δημοσιεύω μετὰ τῶν ἀνορθογραφικῶν, ἀπαραλλάκτως ὡς ἔχει τὸ παρ' ἐμοὶ ἀποκειμενον πρωτότυπον, ὅπερ φέρει ἄνωθεν καὶ τὴν σφραγίδα τῆς κοινότητος Καστροῦ ἧς πανομοιότυπον παρατίθημι ὧδε σὺν τῷ ἐγγράφῳ :

Νάξια 1818.
μαῖου 10. ἔ. ν.

Ὁ πολυέσπλαγχος θεὸς μὴ ἔχωντάς μας ἀκόμῃ ἀπαραιτημένους ἐφώτησε τὸν τρυφερόν μας καὶ ζηλωτὴν ποιμένα τὸν Ἐκκλημπρότατον καὶ αἰδεσιμότατον Μονσινιὸρ Ἀνδρέα Βεγγιῆτ⁽¹⁾, νὰ ἐπιμεληθῆ νὰ κάμῃ νὰ ἔρθῃ εἰς τὴν πατρίδαν μας διὰ νὰ μᾶς δώσῃ ταῖς ἀγίαις ἀσκίσεις ὁ περιέδοτος καὶ ζηλωτὴς ἀσκητῆς ὁ αἰδέσιμος πάτερ Φραντζίσκος Φράνκο ἐκ τῆς συντροφίας τοῦ Ἰησοῦ, ὅστις τόρα τρεῖς μῆνας ὅπου ἐδῶ εὐρίσκειται δὲν ἔπαυσε νὰ μᾶς παρακινᾷ εἰς τὴν μετάνειαν μὲ ταῖς εὐαγγελικαῖς τοῦ νοουθεσίαις καὶ θεάρεσταῖς μελέταις, θυσιαζώντας μερονοκτῆς δάκρυα τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἰς τοὺς κόπους καὶ ὕδρωτας, διὰ τὴν μοναχὴν δόξαν τοῦ θεοῦ καὶ διὰ τὸν σωσμὸν τῶν ψυχῶν μας. Ἐλπίζοντας λοιπὸν ὅτι ἐμεταστροφίκαμεν καὶ ἐδιορθώθικαμε ἀπὸ ὅλα μας τὰ λυψίματα ὅπου ὡς ἄνθρωποι ἀχαμνοὶ με τυφλώματα ἐπράξαμεν. καὶ θαρρῶμενοι ὅτι βλέπωντας καὶ γνωρίζοντας ὁ παντελεῖμων θεὸς τὴν μεταστροφήν τῆς καρδίας μας, καὶ τὴν στερεὰν ἀπόφασιν νὰ μὴν ξαναπαίσομεν πλέον εἰς τὰ ἀπερασμένα μας σφάλματα, ἐβεβαίωσεν εἰς τὸν οὐρανὸν τὴν συγχώρησιν ὅπου οἱ ἅγιοι τοῦ ὑπέρτατος ἐδῶ μᾶς ἔδωσαν εἰς ἐτούτον τὸν εὐτυχημένον καιρὸν. Τόρα πεφωτισμένοι ἀπὸ τὸ πανάγιον πνεῦμα ἀποφασίσκαμεν νὰ βάλωμεν μία παντοσπαστικὴν διορθώσιν καὶ εἰς τὰς σωματικὰς μᾶς ὑποθέσεις, θεηλαθῆ εἰς τὸ κοινὸν μᾶς μέρος, διὰ τοῦ ὅποιου ταῖς διαφοραῖς καὶ ποινίλια δὲν ἀπολαύσαμεν ἕως τὴν σήμερον παρὰ χαίμων τῆς ψυχῆς μας, καὶ ἀφανισμὸν τοῦ ποικιλοῦ μας. ὅθεν ὁμοφώνως καὶ μὲ καθάραν συνήδειςιν ἀποφασίζομεν

(1) Περὶ τῆς διαμάχης ταύτης τῶν ἐν Νάξῳ Καστρι-
νῶν καὶ Νεοχωριτῶν, ἔγραψεν ἐν ἐκτάσει ὁ ἐν Σύρῳ
μεσαιωνοδότης κ. Περιελῆς Γ. Ζερλέντης ἐν τῷ Πα-
νασσῷ. Τόμ. ΙΑ'. σελ. 409-427.

(2) Ἐκλογ. κωδῆξ, σελ. 32.

(1) Διετέλεσεν Ἀρχιεπίσκοπος τῶν ἐν Νάξῳ Καθο-
λικῶν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1814—1838. Ἴδε Dugit, Na-
xos et les établissements Latins de l' archipel,
p. 328.